

логії, організації виробництва, праці і управління. При цьому, поліпшення одного елемента не може істотно збільшити виробничий потенціал. Таким чином, максимальне збільшення виробничого потенціалу і його якісне вдосконалення можливі при одночасній модернізації всіх його елементів. Тому на сьогоднішній день важливими характеристиками виробничого потенціалу є прогресивність його функціональної структури і ступінь підготовленості до виробництва нової продукції. При цьому провідна роль у використанні потенціалу належить виробничому середовищу і рівню його відповідності можливостям і резервам потенціалу. У кожен певний період виробничий потенціал повинен відповідати вимогам, що пред'являються до нього, які визначаються рівнем і темпами розвитку науково-технічного прогресу, об'ємом ринків ресурсів і внутрішньою специфікою потенціалу як складної і динамічної системи.

Таким чином, виробничий потенціал постійно розвивається і змінюється, як і вимоги до нього. Якщо раніше основною вимогою була відповідність потенціалу темпам зростання сфери матеріального виробництва, то надалі сформувалася нова – забезпечення високої ефективності функціонування потенціалу, а також – необхідність його гнучкості, рухливості внутрішньої структури. Слід підкреслити, що створення ринку підсилює саме цю характеристику виробничого потенціалу, його здатність швидко змінюватися під впливом постійних змінних ринкових чинників попиту і пропозиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Формирование стратегии реализации потенциала предприятия: [Монография] / В.Н.Гончаров, Н.В.Касьянова, Д.В.Солоха., О.А.Фесина [и др.]. – Донецк: СПД Куприянов В.С., 2008. – 304 с.
2. Сурков И.М. Содержание методики интегральной оценки производственного потенциала и его использование / И.М.Сурков. // Оценка и эффективность использования производственного потенциала сельскохозяйственных предприятий ЦЧР: Сборник научных трудов Воронеж. с.-х. ин.-та. – Воронеж, 1990. – 132 с.
3. Оглоблин Е. Организационные основы инновационной деятельности в агропромышленном комплексе / Е.Оглоблин, И.Санду // АПК: экономика, управление. – 2003. – №1. – с. 26 – 31.

УДК 339.137:338.1

ВПЛИВ ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

*Ковальов В.В. – к.е.н., доцент,
Байша К.М. – к.п.н., доцент,
Херсонський державний університет*

Постановка проблеми. Вирішення проблеми забезпечення макроекономічної рівноваги залежить від економічного зростання, що є підсумком функціонування економіки та яке можливо визначити, виходячи з темпів приросту

валового національного продукту, валової продукції, темпів приросту даних показників у розрахунку на душу населення. Економічне зростання досягається через вирішення таких проблем, як забезпечення зростання доходів, конкурентоспроможності товарів і послуг, які виробляються в країні та забезпечення стабільного стану економіки.

На економічне зростання впливає велика кількість факторів. Різноманітність цих факторів, неоднозначність оцінок їх впливу, відсутність можливості їх кількісної оцінки та прогнозування спричиняють негативні наслідки. Зважаючи на це, є необхідність у виявленні та систематизації даних факторів.

Стан вивчення проблеми. Дослідженню проблематики конкурентоспроможності присвячені праці таких відомих зарубіжних авторів, як М. Портер, Е. Хеландер, Б. Гардінер, Р. Мартін, П. Тейлор, Д. Вебстер, Л. Мюллер, а також українських учених-економістів: В. Гейця, Д. Лук'яненка, Ю. Пахомова, А. Поручника, Л. Антонюк, О. Швиданенко та інші.

Висвітлення питання про економічне зростання знайшло відображення в працях Пола А. Семюелсона, Вільяма Д. Норгауза, Р. Дорнбуша, Стенлі Фішера, Мілтона Фрідмана, Франко Модільяні й Роберта Солоу, Джеймса Тобіна, А. Пігу, Артура Лафера. Серед українських учених-економістів цим питанням займалися С. Дзюбик, В. Геєць, В. Литвицький, І. Лукінов та інших.

Однак, питання впливу факторів конкурентоспроможності на економічне зростання залишається недостатньо вивченим та потребує окремого наукового дослідження.

Завдання і методика досліджень. Розглянути фактори конкурентоспроможності та виявити їх вплив на економічне зростання.

Результати досліджень. Економічне зростання характеризує розвиток економіки країни, що визначається розширенням обсягів виробництва. Основним показником, який характеризує економічне зростання національної економіки, є темп зміни ВВП (ВВП).

У такому випадку економічне зростання можна визначити як "...збільшення масштабів сукупного виробництва та споживання в країні, що характеризується такими макроекономічними показниками, як ВВП, ВВП, національний доход. Воно вимірюється темпами зростання або приросту цих показників у кінці та на початку періоду або відношенням приросту показника до його попереднього значення" [10].

Досліджуючи формування високого рівня економічного зростання національної економіки, доцільно розглянути фактори, які впливають на конкурентоспроможність господарюючих суб'єктів, що беруть участь у виробництві ВВП (ВВП).

Фактори конкурентоспроможності, які впливають на економічне зростання, ще повністю не досліджені, у зв'язку з цим виникає необхідність у комплексному підході та їх систематизації.

Фактор - це "рушійна сила, причина, вагома (суттєва) обставина в будь-якому процесі, одна з його необхідних умов, яка визначає його характер чи окремі риси" [1, с. 102].

Досліджуючи фактори, які впливають на конкурентоспроможність господарюючого суб'єкта, слід звернути увагу на дослідження М. Портера. Він поділяє всі фактори конкурентоспроможності на декілька типів: додаткові та

основні; спеціалізовані та загальні.

Автор виділяє такі основні фактори: кліматичні умови, географічне положення, некваліфіковану та кваліфіковану робочу силу, природні ресурси. Додатковими факторами є висококваліфіковані кадри, інфраструктура обміну інформацією, високотехнологічне виробництво. За рівнем спеціалізації поділяє на загальні та спеціалізовані фактори [8]. Слід зауважити, що даний поділ факторів є досить умовним.

Слід зазначити, що фактори конкурентоспроможності за М. Портером пов'язані з факторами виробництва:

- людські ресурси - кількість, кваліфікація працівників;
- фізичні ресурси - кількість, якість, ціна природних ресурсів, електроенергії; кліматичні умови; географічне положення;
- ресурси знань - наукова, технічна, ринкова інформація; державні і галузеві науково-дослідні інститути; дослідні лабораторії і т.п.;
- грошові ресурси - кількість і вартість капіталу;
- інфраструктура - тип, якість наявної інфраструктури; транспортна система країни; система зв'язку; переказ платежів; банківська система і т.п. [11, с. 99].

До основних факторів конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта Р. Фатхутдинов відносить: фінансовий стан; стан і розвиток власної науково-дослідницької діяльності та конструкторських розробок і витрати на них; використання передових технологій; наявність і стан мережі збуту; забезпеченість висококваліфікованими кадрами; якість технічного обслуговування; можливість кредитування; платоспроможність споживачів; методи стимулювання збуту; інформатизація.

І. Н. Герчикова класифікує фактори конкурентоспроможності підприємства залежно від цільового призначення створеного продукту праці [2].

О. В. Дикий виділяє шість основних груп факторів конкурентного середовища залежно від суб'єктів ринку, діяльність яких створює умови для конкуренції [4], підтримуючи дослідження М. Портера.

Т. Дяченко ділить основні фактори конкурентоспроможності на дві групи: контрольовані (підлягають контролю з боку підприємства) та неконтрольовані.

Проаналізувавши дослідження, пов'язані з класифікацією факторів конкурентоспроможності, ми можемо зазначити, що до даного питання науковці підходять залежно від теми та завдань дослідження господарюючого суб'єкта та від специфіки і напрямку його діяльності.

І. Ємельянова запропонувала наступну класифікацію факторів конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта [5 с. 21]:

1. Залежно від середовища функціонування: внутрішні та зовнішні.
  2. За впливом на них господарюючих суб'єктів: нерегульовані, слабо регульовані, умовно-регульовані.
  3. За ступенем залежності: незалежні, слабо залежні, взаємозалежні.
  4. За часом дії: довгострокові, середньострокові, короткострокові.
  5. За рівнем управлінських рішень: стратегічні, поточні, оперативні.
  6. За роллю факторів у забезпеченні конкурентної переваги: основні, другорядні.
  7. За спрямованістю дії факторів: стимулюючі та стримуючі.
-

8. За характером: типові для всіх галузей, специфічні фактори галузі, індивідуальні.

9. За рівнем взаємообумовленості: незалежні та похідні

10. За ступенем впливу на конкурентоспроможність: фактори сильного та слабого впливу, мультиплікативні фактори

В основу наведеної класифікації факторів покладено 10 критеріїв, які впливають на конкурентоспроможність аграрних підприємств. Також автор даної класифікації зазначає, що вплив цих факторів повинен вимірюватися комплексно, тому що кожен із факторів пов'язаний один з одним та залежить один від іншого. Також слід зазначити те, що один і той самий фактор віднесений до різних критеріїв класифікації.

Найчастіше використовується та вживана класифікація факторів конкурентоспроможності за принципом приналежності до суб'єкта: внутрішня та зовнішня.

В.Л. Дикань розглядає фактори з позиції підприємства та поділяє їх на внутрішні та зовнішні. Так, до внутрішніх факторів він відносить методи та систему управління, рівень використання та забезпеченість технікою та технологією, рівень організації виробництва, стан і рівень розробки та впровадження інновацій, економічне стимулювання, стан системи планування, соціальні, психологічні, екологічні та інші. Зовнішніми факторами є: політичні, зовнішньоекономічні, зовнішньополітичні, стан державного регулювання, експортно-імпорتنі відносини в країні, наявність конкурентів у сфері діяльності, стан державних програм і пріоритети розвитку, сировинний потенціал країни, стан продуктивних сил, стан науково-технічного прогресу, стан та розвиток нормативно-правової бази та інше [3, с. 42-43].

В.А. Павлова висвітлює фактори, які формують конкурентоспроможність підприємства через продукцію, яку вони виробляють. Серед них, крім зовнішніх та внутрішніх, окремо виділяють інституційні фактори впливу та фактори, що впливають на конкурентоспроможність галузі [9, с. 80-82].

Л.І. Піддубна, класифікуючи фактори конкурентоспроможності на внутрішні та зовнішні, стверджує, що внутрішні фактори визначають стан функціонування економічної системи як ланцюг «вхід – трансформація – вихід». У зв'язку з цим їх необхідно класифікувати за ознаками, які повинні враховувати види ресурсів та їх використання, види виробничо-економічної діяльності, види менеджменту як фактора виробництва. Зовнішні фактори поділяються на три групи: мезорівневі фактори дії, макрорівневі фактори дії, міжнародної фактори дії [7, с. 122-124].

Підбиваючи підсумок вищевикладеного, можливо зазначити, що перераховані фактори конкурентоспроможності мають багаторівневу та ієрархічну структуру.

Факторами конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів, на нашу думку, є процес, який впливає на зміну рівня конкурентоспроможності об'єкта та залежить від специфіки та напрямку його діяльності.

Конкурентні відносини повинні базуватися на трьох рівнях [6]:

- мікрорівень – види продукції, виробництво, підприємство;

- мезорівень – галузеві корпоративні об'єднання підприємств і фірм горизонтального типу інтеграції;

- макрорівень – комплекси міжгалузевих типу інтеграції.

У зв'язку з тим, що Україна є країною з відкритою економікою та з кожним роком усе більше і більше інтегрує в міжнародну економіку, то конкурентні відносини слід розглядати не на трьох рівнях, а на чотирьох.

Висновки та пропозиції. Виходячи з економічного середовища та розглянутих факторів, які впливають на економічне зростання, ми пропонуємо наступну класифікацію факторів, які впливають на конкурентоспроможність національної економіки:

- мегарівень – світові ціни на продукцію, світова кон'юнктура ринку продукції, національні уподобання споживачів продукції, світові квоти на поставку продукції;

- макрорівень – податкова політика, рівень державної підтримки, державне замовлення, рівень регулювання цін на продукцію, фінансово-кредитна політика, митна політика, соціальна політика, нормативно-правове регулювання, культурно-історичні, зовнішньополітичні зв'язки, експортно-імпорتنі зв'язки, ємність внутрішнього ринку;

- мезорівень – кліматичні умови, виробнича спеціалізація, ресурси, ємність регіонального ринку, частка імпоротної продукції;

- мікрорівень – наявність засобів виробництва, наявність програм розвитку на місцевому рівні, наявність інфраструктури виробництва продукції, асортимент і якість продукції, фінансовий стан, рівень менеджменту та маркетингу, використання інновацій у виробничому процесі, наявність висококваліфікованих трудових ресурсів, наявність конкурентів, рівень організації виробництва.

Наведена класифікація факторів конкурентоспроможності дасть можливість розробити напрями нейтралізації проблем, пов'язаних із конкурентним середовищем, і дозволить господарюючим суб'єктам своєчасно та ефективно змінювати напрями управління конкурентоспроможністю для досягнення поставленої мети не тільки у короткостроковій, а й у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базилюк Я. В. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення : [монографія] / Я. В. Базилюк. - К. : НІСД, 2002. - 132 с.
2. Герчикова И. Н. Маркетинг: Организация. Технология : [монографія] / И. Н. Герчикова МГИМО(У) МИД РФ, Школа междунар. бизнеса. - М., 1990. - 81 с.
3. Дикань В.Л. Обеспечение конкурентоустойчивости предприятия: Монография. / В.Л. Дикань – Харьков: Основа, 1995. – 160 с.
4. Дикий О. В. Вплив глобалізації бізнесу на формування конкурентного середовища підприємства / О. В. Дикий // Культура народів Причорномор'я. - 2006. - № 78. - С. 23-28.
5. Ємельянова І. Класифікація факторів конкурентоспроможності аграрних підприємств / І. Ємельянова // Аналітично-інформаційний журнал Схід. - 2010 р. - № 2 (102) березень-квітень. - С. 20-23
6. Захаров А.Н. Конкурентоспособность предприятия: сущность, методы оценки и механизмы увеличения [Електроний ресурс] / А.Н. Захаров ,

- А.А. Зокин // Логистика – отраслевой портал. Режим доступа: http://www.logistics.ru/9/2/i20_64.htm
7. Піддубна Л.І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління: Монографія. / Л.І. Піддубна – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007 – 368 с..
  8. Портер М. Международная конкуренция: / пер. с англ. /М.Портер – М.: Международные отношения, 1993. – 896с.
  9. Реутов В.Е. Управление конкурентоспособностью. (Монография). / В.Е. Реутов, Н.З. Вельгош – Симферополь: Таврия, 2005. – 200с.
  10. Словарь экономический. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.economi.polbu.ru>.
  11. Толстова А.В. Аналіз та систематизація факторів, що впливають на конкурентоспроможність економічних систем різних рівнів господарювання / А.В. Толстова // Вісник економіки транспорту і промисловості. -2010. - № 30, - С. 97-102.
  12. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент: [монография] / Р. А. Фатхутдинов. - М. : Издательско-книготорговый центр "Маркетинг", 2002. - 892 с.

УДК 330.332

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРИ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

*Лебедева В.В. - к.е.н, доцент,
Одеський національний політехнічний університет*

Постановка проблеми. Перехід аграрної економіки України на інноваційний шлях розвитку є загально визнаним і задає основні імпульси для формування її конкурентоспроможної стійкості. Незважаючи на досить широкий спектр досліджень проблем та механізмів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та її галузей, і, зокрема, підприємств аграрного виробництва, усі вони, здебільшого, мають загальнонауковий, методологічний характер. Поза увагою більшості робіт залишилися методичні питання щодо формування механізмів конкурентоспроможності вітчизняних галузей і підгалузей, дослідження можливостей їх широкого виходу на світовий ринок, обґрунтування шляхів зайняття ними більш ефективних конкурентних позицій, можливих конкурентних переваг і напрямів їх посилення. У той же час, спостерігається переміщення ключових потенційних точок зростання економіки країни з національного на регіональний рівень, при цьому особливого значення набувають питання дослідження фінансового забезпечення сталого розвитку інноваційних систем аграрної сфери. На сьогоднішній день недостатньо відпрацьовані підходи щодо формування сучасної архітектури інноваційних систем аграрної сфери, відсутня концепція фінансового забезпечення розвитку інноваційної системи, потребує розробки аспекти формування конкурентосп-